

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA S GRAVENHAGE
2513AA22

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Parnassusplein 5
T 070 333 44 44
F 070 333 44 00
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
2016-0000149963

Datum 27 juni 2016
Betreft Kabinetsreactie evaluatie Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Bijlagen
Bijlage bij kabinetsreactie
evaluatie Wgs,
evaluatierapport Wgs,
grafiekenboek bij
evaluatierapport Wgs

Hierbij bied ik u aan de evaluatie van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) en de reactie van het kabinet daarop. Daarmee geef ik gevolg aan de verplichting uit de Wgs om binnen vier jaar na inwerkingtreding aan de beide Kamers verslag te doen over de doeltreffendheid en de effecten van deze wet in de praktijk. Eenzelfde brief is heden verzonden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Sinds de invoering van de Wgs per 1 juli 2012 hebben gemeenten veel werk verzet om de schuldhulpverlening aan hun burgers goed invulling te geven. Daarin hebben zij stappen voorwaarts gezet, zo laat de evaluatie zien. De evaluatie laat ook zien dat de schuldhulpverlening nog beter kan en beter moet. Dit vraagt een gezamenlijke inzet van het kabinet en betrokken partijen, waaronder de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (NVVK), Divosa, Sociaal Werk Nederland¹ en de Landelijke Cliëntenraad (LCR), om de mogelijkheden die de Wgs biedt om tot inclusieve en hoogwaardige schuldhulpverlening in alle gemeenten te komen ten volle te benutten. Het kabinet vindt het belangrijk dat iedereen die er niet in slaagt zijn problematische schulden zelf op te lossen, zich tot de gemeente kan wenden voor passende ondersteuning en daar ook gehoor vindt. Mensen mogen zich niet in de steek gelaten voelen.

In de bijlage bij deze kabinetsreactie wordt ingegaan op de aanpak en uitkomsten van de evaluatie en op andere publicaties waaronder het onderzoek van de Nationale ombudsman². In deze kabinetsreactie richten we ons op de maatregelen die het kabinet en de betrokken partijen treffen om de in de evaluatie gesignaleerde knelpunten aan te pakken.

Hoofdpunten kabinetsreactie

De evaluatie laat zien dat de Wgs een positieve ontwikkeling in gang heeft gezet. Gemeenten hebben meer grip op de uitvoering, hebben hun regierol versterkt, zijn meer integraal gaan werken en hebben het pakket aan dienstverlening binnen de schuldhulpverlening verbreed. Er is vaker aandacht voor preventie en vroegsignalering en gemeenten bieden meer maatwerk. Mensen met problematische schulden worden hierdoor beter geholpen.

¹ Voorheen de MOgroep

² Burgerperspectief op schuldhulpverlening, Nationale ombudsman, mei 2016

Er zijn ook punten waarop de uitvoering van de schuldhulpverlening verbeterd kan en zeker ook moet worden. Uit de evaluatie blijkt dat er nog veel ruimte is voor verbetering in de uitvoering van de gemeentelijke schuldhulpverlening binnen het bestaande stelsel en binnen de ruimte die de Wgs gemeenten biedt. Zoals VNG, Divosa, NVVK en Sociaal Werk Nederland reeds in het pamflet 'Naar een betere aanpak van schulden' aangeven ligt er bij het benutten van die ruimte een rol voor zowel gemeenten als Rijk. Het Rijk zet daarbij in op het oplossen van knelpunten in (aanpalende) wet- en regelgeving onder meer in de context van de Rijksincassovisie en op het ondersteunen van gemeenten en andere betrokken partijen bij het realiseren van verbeteringen.

Datum

27 juni 2016

Onze referentie

2016-0000149963

Schuldhulpverlening moet breed toegankelijk zijn. Dit is een belangrijk uitgangspunt van de Wgs. De evaluatie laat zien dat het lastig is juist daarin inzicht te verkrijgen. Door het ontbreken van voldoende gegevens kunnen daarover geen harde uitspraken worden gedaan. Toch kan het kabinet zich, mede door het onderzoek van de Nationale ombudsman, niet aan de indruk onttrekken dat te vaak mensen om diverse redenen niet of tevergeefs aankloppen bij de gemeenten. En dat de dienstverlening niet in alle gevallen voldoende is afgestemd op de individuele omstandigheden ('onvoldoende maatwerk'). Dat vraagt om gezamenlijke maatregelen waarvan de focus dient te liggen op de verbetering van de toegang tot de schuldhulpverlening en de integrale benaderingswijze van de problematiek:

- a) Het bevorderen van professionaliteit van de schuldhulpverlening. Dit raakt medewerkers in de uitvoering en beleidsmedewerkers, maar ook wethouders en cliëntenraden bij hun controlerende en adviserende rol. Daarnaast richt het zich ook op het in positie brengen van raadsleden gelet op de taakverzwaring van inhoudelijke portefeuilles en werkdruk.
- b) Het nader onderzoeken door de Inspectie SZW hoe de brede toegankelijkheid tot de gemeentelijke schuldhulpverlening in de praktijk wordt uitgevoerd.
- c) Het doorontwikkelen en verspreiden van innovatieve aanpakken.
- d) Meten is weten: de registratie en beschikbaarheid van gegevens binnen de gemeentelijke schuldhulpverlening.
- e) Het aanpassen van (aanpalende) wet- en regelgeving ten behoeve van een effectievere schuldhulpverlening.

De uitkomsten van de evaluatie zijn ondermeer met de VNG, de NVVK en Divosa besproken. Alle partijen zijn van mening dat er maatregelen nodig zijn om de aanpak van schulden te verbeteren. Onderstaand treft u een overzicht aan van de maatregelen die het kabinet in nauwe afstemming met partijen neemt. Het kabinet stelt de komende drie jaar in totaal € 7,5 miljoen ter beschikking om de uitvoering van maatregelen financieel te ondersteunen.

Pakket aan maatregelen

De verbetering van de schuldhulpverlening begint aan de poort en de ingezette dienstverlening moet leiden tot een duurzame oplossing. Dat vraagt om een integrale aanpak en maatwerk. Sinds de invoering van de Wgs zijn gemeenten en dus ook de schuldhulpverlening met grote veranderingen en een steeds veranderende omgeving geconfronteerd. Daar moeten zij hun organisatie en dienstverlening op aanpassen. Deze transitie is nog steeds gaande. Zo heeft de economische crisis nieuwe groepen schuldenaren met zich mee gebracht (huiseigenaren en zzp-ers) en vraagt bijvoorbeeld de extramuralisering in de zorg aandacht voor kwetsbare groepen die nu vaker zelfstandig wonen.

Zelfredzaamheid van de burger is een groot goed, maar voor hen die niet zelfredzaam zijn of kunnen worden moet hulpverlening toegankelijk zijn.

Met de decentralisaties in het sociaal domein liggen er echt kansen voor gemeenten om nog meer dan voorheen te komen tot een integrale aanpak van schulden en andere problemen in het sociaal domein. Uit de 'Overall rapportage sociaal domein 2015' van het Sociaal en Cultureel Planbureau³ blijkt dat voor gemeenten het werken vanuit een integraal perspectief zich niet beperkt tot de drie decentralisaties maar zich uitstrekt naar aanpalende beleidsterreinen als schuldproblematiek. De juiste persoon op de juiste plek met aandacht voor wat de hulpvrager echt nodig heeft; het leveren van maatwerk. Medewerkers in de schuldhulpverlening hebben de laatste jaren flink veel wijzigingen op zich af zien komen en het werk dat zij onder deze omstandigheden verrichten wordt zeer gewaardeerd. Ondersteuning bij deze taak is zeker op zijn plaats.

Datum
27 juni 2016
Onze referentie
2016-0000149963

a) Professionaliseringsimpuls

Verdiepende en bredere kennis draagt bij aan het optimaal benutten van de ruimte in de Wgs; het bevordert de toegang tot schuldhulpverlening en het bevordert de integrale aanpak. Het Rijk, gemeenten en andere betrokken partijen gaan de professionaliteit bevorderen en ervoor zorgen dat verworven kennis en vaardigheden behouden blijven.

Maatregelen:

- De VNG, de NVVK, Divosa en Sociaal Werk Nederland onderzoeken in samenwerking met de LCR en met SZW en Nibud als partners de invulling van een ondersteuningsprogramma voor schuldhulpverlening in het brede sociaal domein. Dit programma richt zich op raadsleden, wethouders, beleidsmedewerkers, medewerkers in de uitvoering alsmede op cliëntenraden.
- Deze partijen zetten ook in op professionalisering door onder andere het actualiseren van de handreiking over schuldenproblematiek ten behoeve van de wijkteams en het organiseren van leercirkels en bijeenkomsten in de arbeidsmarktregio's.
- Het ontwikkelen van een handreiking over de toepassing van de Algemene wet bestuursrecht in de Wgs.

b) Toegang tot gemeentelijk schuldhulpverlening

Uit het evaluatieonderzoek komt naar voren dat de toegang tot de schuldhulpverlening voor bepaalde categorieën mogelijk beperkt wordt. Door het ontbreken van gegevens is het echter lastig om harde uitspraken te doen in hoeverre dit daadwerkelijk aan de orde is.

Maatregelen:

- Om beter inzicht te krijgen in de toegankelijkheid van schuldhulpverlening zal de Inspectie SZW in 2016 een onderzoek starten waarin wordt nagegaan hoe gemeenten hier in de praktijk uitvoering aan geven.
- Het ministerie van SZW bereidt tegelijkertijd een mogelijke aanscherping van de Wgs voor om geconstateerde blokkades betreffende de toegang tot de gemeentelijke schuldhulpverlening weg te nemen. Mocht het onderzoek van de Inspectie SZW daartoe aanleiding geven, dan kan dat wetsvoorstel snel worden ingediend.

³ Zie ook Kamerstukken II 2015/16, 34 477, nr. 1

c) Innovatieve aanpakken

Een beleidsterrein dat continu in beweging is, vraagt om regelmatig te kijken naar welke aanpak het beste is. Passen de bestaande producten nog bij de hulpvraag en welke mogelijkheden bieden nieuwe ontwikkelingen in de samenleving? Het kabinet zet in op het stimuleren van een integrale aanpak en maatwerk door zowel bestaande als nieuwe innovatieve aanpakken te bevorderen en te bestendigen.

Datum

27 juni 2016

Onze referentie

2016-0000149963

Maatregelen:

- Gemeenten ondersteunen bij het terugdringen van problematische schulden, door via onderzoek de kennis over de effectiviteit van methoden/interventies in de schuldenaanpak te vergroten, via het al lopende meerjarige kennisprogramma "Vakkundig aan het werk"⁴. Één van de programmalijnen waarbinnen onderzoeks subsidie kan worden aangevraagd is schuldhulpverlening en armoedebestrijding.
- Nieuwe projecten en aanpakken van gemeenten stimuleren en bijdragen aan het verspreiden van kennis, maar ook gezamenlijk met gemeenten en partijen zoeken naar passende dienstverlening voor (nieuwe) doelgroepen zoals jongeren en mensen met een licht verstandelijke beperking. Een voorbeeld is de schuldhulpverlening voor reclasseringscliënten. Betrokken partijen, waaronder de VNG, NVVK, Stichting Verslavingsreclassering GGZ en de ministeries van Veiligheid en Justitie en SZW zijn inmiddels in overleg over knelpunten in de uitvoering van schuldhulpverlening voor deze groep om te komen tot een maatwerkoplossing⁵. Dat zelfde geldt voor schuldhulpverlening aan studerende jongeren, waarbij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, SZW, VNG, NVVK en DUO samen optrekken. Op 13 juni jl. heeft er een rondetafelgesprek plaatsgevonden met de betrokken partijen. Over de eerste resultaten wordt u bij separate brief geïnformeerd.
- Voortzetting van de subsidieregeling ter stimulering van activiteiten die een duurzame bijdrage leveren aan het tegengaan van armoede- en schuldenproblematiek in 2016 en 2017. Hiermee kunnen projecten met landelijke betekenis van maatschappelijke organisaties gericht op het leveren van een duurzame bijdrage aan het tegengaan van armoede en schulden financieel worden gesteund. Landelijke netwerken zijn van vitaal belang omdat deze de slagkracht en de professionaliteit van de lokale organisaties verder versterkten, onderlinge kennisdeling stimuleren en ervoor zorgen dat de kwaliteit van aangesloten lokale organisaties goed geborgd is.

d) Meten is weten: de registratie en beschikbaarheid van gegevens binnen de gemeentelijke schuldhulpverlening

Inzicht in cliëntstromen is noodzakelijk voor sturing door gemeenten op kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening. Gemeenten hebben voor een goede uitvoering van de schuldhulpverlening inzicht nodig in wie zich meldt voor schuldhulpverlening, wie welk aanbod wordt gedaan, wat het effect daarvan is en in wacht- en doorlooptijden. Zeker ook daar waar het de

⁴ Zie ook Kamerstukken II 2015/16, 28 719, nr. 94

⁵ Ter uitvoering van de motie Kooiman/Volp, Kamerstukken II 2015/16, 29 270 nr. 107

toegang tot de schuldhulpverlening betreft. Die gegevens zijn nu lokaal onvoldoende beschikbaar. Daarbij is het belangrijk dat gemeenten zich met andere gemeenten kunnen vergelijken. Daarvoor zijn registratie en beschikbaarheid van gegevens nodig binnen de gemeentelijke schuldhulpverlening.

Datum
27 juni 2016

Onze referentie
2016-0000149963

Maatregelen:

- Gemeenten en Rijk hebben belang bij betere sturingscijfers. Het kabinet en de VNG, Divosa en de NVVK werken vervolgcacties uit om dit te bewerkstelligen. Divosa is gestart met de benchmark Armoede en Schulden en de VNG onderzoekt de mogelijkheden om deze gegevens aan te kunnen laten sluiten bij de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD). Dit zou inzicht bieden in de hulpverlening die mensen met schulden binnen het brede sociale domein krijgen. Ook wordt bezien in hoeverre de cijfers van de NVVK hieraan gekoppeld kunnen worden. De GMSD kent drie doelstellingen: horizontale verantwoording naar de gemeenteraad, benchmarking en beleidsinformatie Rijk. De basis van de monitor ligt in de lokale behoefte aan sturings- en monitoringsinformatie.
- Gemeenten moeten zich kunnen vergelijken met andere gemeenten. Divosa heeft met de ontwikkeling van de benchmark armoede en schulden een goede stap gezet. Vanaf 2016 worden jaarlijks geanonimiseerde factsheets gepubliceerd met daarin onder andere informatie over het aantal klanten in de schuldhulpverlening, het type dienstverlening dat hen wordt aangeboden en de effectiviteit en de organisatie van de schuldhulpverlening.

Het belang van meer inzicht in gegevens, zeker ook rond de toegang tot schuldhulpverlening, wordt door alle partijen onderschreven. Daarom en omdat gemeenten grote waarde hechten aan de gegeven beleidsvrijheid, verwacht het kabinet dat partijen hier zelf afspraken over maken. Mocht dit niet lukken dan overweegt het kabinet om invulling te geven aan de mogelijkheid om bij ministeriële regeling regels te stellen over informatieverzameling en -verstrekking.

e) Aanpassen van (aanpalende) wet- en regelgeving ten behoeve van een effectievere schuldhulpverlening

Regelmatig vragen partijen aandacht voor knelpunten die de uitvoering van schuldhulpverlening bemoeilijken. Het kabinet is actief aan de slag om die knelpunten op te lossen en blijft daarover met partijen in gesprek.

Maatregelen:

- De Rijksincassovisie is op 4 april 2016 gepubliceerd. Het kabinet inventariseert welke stappen overheidsorganisaties zetten en verkent mogelijke extra stappen om tot concretisering van deze visie te komen en welk tijdspad daaraan verbonden is. Deze verkenning wordt u, tegelijkertijd met de verkenning over het verbreden van het beslagregister (zie hieronder) separaat aangeboden.
- Met ingang van 1 januari 2016 zijn alle gerechtsdeurwaarderskantoren aangesloten op het beslagregister. Ook overheidsorganisaties moeten op het register worden aangesloten. Het kabinet verkent welke stappen gezet moeten worden om tot verbreding van dit register te

komen met overheidsorganisaties en wat daarvoor een mogelijk tijdpad is.

- Wetgeving voor de vereenvoudiging van de beslagvrije voet wordt voorbereid en wordt u in de tweede helft van 2016 aangeboden.
- Het ontwerpbesluit breed moratorium in de gemeentelijke schuldhulpverlening is in mei voor (internet)consultatie aangeboden. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2017.
- Besluit gegevensuitwisseling schuldhulpverlening. De VNG, Divosa en de NVVK werken uit waar en met welk doel in het proces van schuldhulpverlening welke gegevens noodzakelijk zijn. Op basis daarvan wordt bekeken wat de volgende stap is om tot een besluit te komen.
- In januari van dit jaar heeft de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie in een brief⁶ aan de Kamer aangegeven de inning van openstaande sancties op grond van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wahv) te beëindigen na een succesvol afgeronde minnelijke schuldregeling. Het gaat hierbij om het stopzetten van de inning van de restschuld.
- De minister van VWS heeft maatregelen getroffen in het kader van (tegenaan van) wanbetalers in de zorg. Met ingang van 1 juli 2016 wordt de bestuursrechtelijke premie aanzienlijk verlaagd en kunnen wanbetalers zonder tussenkomst van een schuldhulpverlener uit de wanbetalersregeling stromen als zij een betalingsregeling met de zorgverzekeraar treffen. Daarnaast is de onderliggende lagere regelgeving om bijstandsgerechtigden onder bepaalde voorwaarden te laten uitstromen in voorbereiding.

Datum
27 juni 2016

Onze referentie
2016-0000149963

Deze maatregelen, met name een harde beslagvrije voet, dragen bij aan een meer stabiele financiële positie van de schuldenaar. Dat maakt dat schuldhulpverleners zich echt kunnen richten op het realiseren van een duurzame oplossing van de schuldenproblematiek ('maatwerk').

Het evaluatierapport benoemt de onduidelijkheid en tegenstrijdigheid in wet- en regelgeving als knelpunt voor de uitvoering, zonder deze onduidelijkheid en tegenstrijdigheid precies te duiden. De onderzoekers adviseren op dit punt informatie op te halen bij de betrokken partijen. Het kabinet blijft in gesprek met betrokken partijen over knelpunten die zij aandragen en heeft al een groot aantal maatregelen getroffen dan wel in gang gezet om gesignaleerde knelpunten op te lossen. Ook is in navolging van de motie Yücel⁷ is een start gemaakt met een maatschappelijke kosten en batenanalyse (MKBA) van het schuldenbeleid van de overheid.

⁶ Kamerstukken II 2015/16, 29 279, nr. 296

⁷ Kamerstukken II, 2015/16, 34 300-XV, nr. 46

Tot slot

De uitvoering van de schuldhulpverlening moet en kan beter. Het kabinet neemt met gemeenten en betrokken partijen daartoe maatregelen. Gezamenlijk zetten wij daar onze schouders onder. Dat is in het belang van de schuldenaar, schuldeisers en de samenleving. Niemand, zeker niet als het gezinnen met kinderen betreft, mag door het hebben van schulden buiten de samenleving komen te staan. Ik zal u informeren over de uitvoering van de hierboven genoemde maatregelen.

Datum

27 juni 2016

Onze referentie

2016-0000149963

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

Jetta Klijnsma